

Mr Lejla Šaćirović,
doktorand Pravnog fakulteta
Univerziteta u Travniku,
viši asistent na predmetima
Krivično pravo I i II, Penologija
lejlasacirovic@yahoo.com

UDC 343.346
UDC 613.8:656.1
Originalni naučni rad
Primljen: 30. 6. 2014.
Odobren: 15. 9. 2014.

INSTITUT ACTIONES LIBEREA IN CAUSA KOD KRIVIČNIH DJELA UGROŽAVANJA JAVNOG PROMETA ZBOG OMAMLJENOSTI

SAŽETAK: Samoskrivljena neuračunljivost (rim. *actiones liberae in causa*) je poseban institut materijalnog krivičnog prava i označava radnju slobodnu u odluci, ali neslobodnu u učinjenju, te predstavlja izuzetak od pravila nepostojanja krivične odgovornosti zbog nedostatka elementa uračunljivosti. Ovaj institut veoma često se javlja kod krivičnih djela ugrožavanja javnog prometa zbog omamljenosti, iz razloga što su ta djela uglavnom počinjena u stanju neuračunljivosti ili bitno smanjene uračunljivosti usljed dejstva alkohola, opojnih droga, lijekova i ostalih psihotropnih supstanci sličnog dejstva, a koji se u velikom broju slučajeva javljaju kao kriminogeni faktor saobraćajne nesreće. Pomenuti kriminogeni faktori se veoma rijetko unose u ljudski organizam u stanju zablude ili posredstvom prisile. Naime, riječ o supstancama koje čovjek najčešće svjesno konzumira, te na taj način postaje potencijalni neuračunljivi učinitelj krivičnog djela. Stoga je pravna teorija i praksa zauzela stanovište da je potrebno takvog učinitelja i sankcionisati, shodno negativnoj posljedici koju on izazove po život, tijelo ljudi ili po imovinu većeg obima, a na način da se njegova uračunljivost, odnosno svijest o mogućnosti počinjenja krivičnog djela „mjeri“ u trenutku konzumiranja alkohola i ostalih nedozvoljenih supstanci koje imaju negativno dejstvo na psihomotornu sposobnost organizma, pa samim tim i na bezbjednu vožnju. Uvažavajući činjenicu da krivična odgovornost predstavlja jedan od osnovnih instituta krivičnog materijalnog prava, s obzirom na to da ona predstavlja i uslov za samo postojanje krivičnog djela, autorica u okviru ovog preglednog naučnog članka detaljno analizira pojam samoskrivljene neuračunljivosti u krivičnom pravu, te ga posebno dovodi u korelaciju sa krivičnim djelima ugrožavanja javnog prometa zbog omamljenosti. Naučni članak se temelji na težnji za obogaćivanjem pravne

teorije naučnim saznanjima vezanim za postojanje i primjenu pomenutog instituta u praksi. Autorica naglašava da je od izuzetne važnosti zauzimanje pravnog stanovišta da nijedan učinitelj koji sam sebe dovede u neuračunljivo stanje, upražnjavajući moderan način života koji sa sobom nosi određene sklonosti ka konzumiranju supstanci opasnih po fizičko i psihičko stanje organizma, ne može biti oslobođen odgovornosti za svoja djela učinjena u tom stanju ukoliko ona u sebi nose element društvene opasnosti i protupravnosti, te ukoliko narušavaju sigurnost i stabilnost društvene zajednice. Zaštitna funkcija krivičnog prava treba da bude najviše izražena u zaštiti ljudskog života, stoga hipoteza da svaka neuračunljivost isključuje postojanje krivičnog djela ne treba da bude kao takva prihvaćena ni u jednom krivičnompravnom sistemu.

KLJUČNE RIJEČI: *samoskrivljena neuračunljivost, krivična odgovornost, uračunljivost, opojna sredstva, omamljenost.*

1. Uvod

U krivičnompravnoj literaturi susreće se pojam krivična odgovornost kao jedan od osnovnih instituta krivičnog prava čija je egzistencija nužna za primjenu mjera krivičnompravnog sankcionisanja prema učinitelju krivičnog djela. U stručnoj literaturi se upotrebljavaju termini krivična odgovornost i krivičnompravna odgovornost, a neki autori idu dalje tvrdeći da je pojam krivična odgovornost suvišan, te da ga treba zamijeniti pojmom krivnja.¹

Postavlja se pitanje da li krivnja i krivična odgovornost predstavljaju identične pojmove. Krivična odgovornost definiše se kao skup subjektivnih uslova kojima se označava psihičko stanje učinitelja i njegov odnos prema krivičnom djelu² ili „skup subjektivnih uvjeta koji karakteriziraju učinitelja krivičnog djela kao uračunljivog i krivog učinitelja“³.

Iz navedenog se može zaključiti da je riječ o pojmu koji u sebi sadrži dva elementa: uračunljivost i krivnju.

¹ Stojanović, S. (1985), *Ublažavanje kazne u SFRJ*, Naučna knjiga, Beograd.

² Hodžić, S. (1991), Neki problemi krivične odgovornosti, *Pravna misao*, 5–6.

³ Krivični zakon BiH, *Sl. glasnik BiH*, br. br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10).

Osnov krivnje (vinosti) je uračunljivost i krivnja ne može postojati samostalno bez uračunljivosti. Uračunljivost predstavlja skup intelektualnih i voljnih elemenata koji čine čovjeka sposobnim da misli, rasuđuje i odlučuje o svojim postupcima, te da njima upravlja.⁴

Za razliku od uračunljivosti, koja je teoretski, a ne zakonski definirana, pojam neuračunljivost je jasno definiran u krivičnim zakonima, i to kao nemogućnost shvatanja značaja vlastitog djela ili nemogućnost upravljanja sopstvenim postupcima usljed postojanja trajnog ili privremenog duševnog oboljenja, privremene duševne poremećenosti ili zaostalog duševnog razvoja. Ona se utvrđuje tako što se prvenstveno utvrđuje nedostatak elemenata intelektualne i voluntarističke moći, te postojanje privremene ili trajne duševne poremećenosti. Dakle, da bi se kod učinitelja krivičnog djela utvrdila neuračunljivost potrebno je da se utvrdi postojanje nekog oblika privremene, povremene ili stalne duševne poremećenosti, te da se ustanovi da li je usljed toga bio u mogućnosti da shvati značaj svog djela.

Česti vidovi stanja privremene duševne poremećenosti su i akutni alkoholizam, dipsomanija (navalno opijanje), patofizička stanja usljed trovanja i asfiksije, te se oni označavaju kao privremeni poremećaji većine psihičkih funkcija razuma, koji traju dok postoji dejstvo endogenog uzročnika tih poremećaja ili pak traju dok se ne prekinu medicinskom pomoći.⁵

Takvo stanje dovodi do nemogućnosti rasuđivanja i odlučivanja, a konkretno gledajući sa aspekta krivičnog prava do nemogućnosti shvatanja značaja sopstvenog djela i nemogućnosti upravljanja vlastitim postupcima prema sadržaju svijesti.

Pravilno je da učinitelj nije krivično odgovoran ako je u vrijeme preduzimanja radnje učinjenja krivičnog djela bio neuračunljiv. Međutim, od tog pravila postoji izuzetak kada se učinitelj sam stavi u stanje neuračunljivosti pa učini krivično djelo. U takvom slučaju učinitelj je odgovoran, iako je djelo učinio u neuračunljivom stanju, pod uslovom da se sam stavio u takvo stanje upotrebom alkohola, opojnih droga ili

⁴ Petrović, B., Jovašević, D. (2005), *Krivično/kazneno pravo Bosne i Hercegovine – opći dio*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo.

⁵ Jevtić, D. (1960), *Sudska psihopatologija*, Medicinska knjiga, Beograd.

na drugi način, ako je u vrijeme dovođenja u takvo stanje njegovo djelo bilo obuhvaćeno umišljajem ili nehatom. Taj izuzetak se u krivično-pravnoj teoriji i praksi naziva *samoskrivljena neuračunljivost ili actiones liberea in causa*.⁶

Za postojanje instituta samoskrivljene neuračunljivosti potrebno je da su kumulativno ispunjeni slijedeći elementi: 1. počinitelj je počinio krivično djelo u stanju neuračunljivosti; 2. počinitelj se sam skrivljeno stavio u to stanje (npr. vlastitom odlukom se doveo u alkoholizirano stanje); 3. u vrijeme kada se počinitelj stavljao u to stanje bio je svjestan i u odnosu na počinjeno djelo je postojala namjera (umišljaj) ili nehat (ukoliko zakon predviđa kažnjavanje nehata za počinjeno krivično djelo); 4. počinjeno krivično djelo obuhvaćeno namjerom (umišljajem) ili nehatom odgovara onome što je kod njega bilo prisutno dok je bio u svjesnom stanju.

Takav vid neuračunljivosti se pojavljuje i kod krivičnih djela ugrožavanja javnog prometa zbog omamljenosti, s obzirom na to da je jedan od elemenata bića tog krivičnog djela upravljanje motornim vozilom pod dejstvom omamljujućih sredstava, pa je sasvim jasno da je moć rasuđivanja i upravljanja vlastitim postupcima za vrijeme vožnje pod dejstvom omamljujućih sredstava izuzetno narušena, a riječ je o stanju u koje se čovjek najčešće sam svjesno dovodi.

2. Svjesnost kao element uračunljivosti u krivičnom pravu

U pravosudnoj teoriji i praksi veoma često se umjesto termina svjesnost upotrebljava termin svijest. Kad je riječ o svjesnosti kao terminu koji odražava veoma bitno psihičko stanje u psihijatriji i krivičnom pravu, potrebno je da se pravosudni radnici i teoretičari služe jedinstvenom, razumljivom terminologijom, posebno kada je ona na pravilan način upotrebljena u zakonskom tekstu. Radi se o apsolutno nepotrebnoj zamjeni ta dva termina tako da se pojmom svijest želi definisati svjesnost, a nekada pojmom svjesnost odraziti stanje svijesti. Konsultovanje adekvatne medicinske literature ukazuje na to da su svijest i

⁶ Bačić, F. (1986), *Krivično pravo – opći dio*, Zagreb.

svjesnost dvije različite kategorije, pa upotreba tih termina na krivično-pravnom i medicinskom terenu treba da bude odgovarajuća, a razlike postoje i pored toga što se pojmom svjesnosti odražavaju stanja koja su neminovno povezana, jer ona pretpostavlja stanje svijesti.⁷

Svijest je biološka komponenta koju svako pojedino ljudsko biće dobija rođenjem.⁸

Za normalnu svjesnost je potrebno postojanje svijesti i da subjektu nije anatomske oštećena i patofiziološki izmijenjena siva masa hemisfere velikog mozga. Da bi čovjek bio normalno svjestan on mora da posjeduje ispravan mehanizam koji služi za izgradnju svjesnosti. U sadržajnom smislu, svjesnost obuhvata svjesnost o samom sebi i svjesnost o postojanju realnog svijeta.⁹

Svjesnost se javlja u krivičnom zakonodavstvu i krivičnom pravu kao element instituta krivične odgovornosti koja je nužna pretpostavka za primjenu kazni i mjera upozorenja. Krivična odgovornost postoji ukoliko je učinitelj u vrijeme izvršenja krivičnog djela bio uračunljiv i kriv. Psihički odnos učinioca prema djelu je složen odnos u kome se prepliću razni elementi unutrašnjeg života čovjeka, a među njima pretežan značaj imaju svjesnost i volja. Svjesnost i volja se pojavljuju kao odlučujući elementi kod utvrđivanja i uračunljivosti i krivnje. Nedostatak svjesnosti kao psihološkog elementa isključuje uračunljivost, a nedostatak svjesnosti kao intelektualnog elementa isključuje umišljaj i svjesni nehat.¹⁰

Institut *actiones liberae in causa* predstavlja izuzetak od pravila da se uračunljivost i krivnja utvrđuju u vrijeme izvršenja krivičnog djela. Svjesnost učinitelja se u tom slučaju utvrđuje u vrijeme prije dovođenja u privremeno neuračunljivo stanje. U to vrijeme, neposredno prije do-

⁷ Pešić, V. (1956), O primjeni psihologije u krivičnoj teoriji i praksi, *Pravni život*, Beograd.

⁸ Jevtić, D., *op. cit.* (5), str. 163.

⁹ Jevtić, D. (1953), *O uračunljivosti sa sudsko-psihijatrijskog gledišta*, Naučna knjiga, Beograd.

¹⁰ Srzentić, N., Stajić, A., Lazarević, L. V. (1978), *Krivično pravo SFRJ – Opšti deo*, Savremena administracija, Beograd.

vođenja u neuračunljivo stanje, učinitelj treba da je bio svjestan ili da je bio dužan i mogao biti svjestan izvršenja djela.¹¹

3. Institut actiones liberae in causa u krivičnom pravu

Učinitelj krivičnog djela je krivično odgovoran iako je djelo učinio u neuračunljivom stanju pod uslovom da se sam stavio u takvo stanje upotrebom alkohola, opojnih droga ili na drugi način, ako je u vrijeme dovođenja u takvo stanje njegovo djelo bilo obuhvaćeno umišljajem ili nehatom. Takav izuzetak kojim se učinitelj krivičnog djela ne smatra neuračunljivim, iako u datom momentu nije mogao biti svjestan svojih postupaka, naziva se samoskrivljena neuračunljivost ili *actiones liberae in causa*. Riječ je o radnji slobodnoj u odluci, ali ne i u učinjenju.

Da bi ona postojala potrebno je da se kumulativno ispune četiri elementa:

1. da se osoba sama stavlja u stanje privremene neuračunljivosti;
2. da je u vrijeme stavljanja u pomenuto stanje uračunljiva;
3. da je u stanju privremene neuračunljivosti učinila krivično djelo činjenjem ili nečinjenjem s umišljajem ili iz nehata;
4. da između radnje kojom se osoba stavlja u privremeno neuračunljivo stanje i posljedice ostvarenog krivičnog djela postoji uzročni odnos.

Dakle, da bi se moglo govoriti o samoskrivljenoj neuračunljivosti potrebno je da se osoba sama dovela u rizično stanje, jer ukoliko je u takvo stanje došla pod dejstvom prinude, obmane ili neotklonjive zablude, ne može se govoriti o institutu *actiones liberae in causa*. Postoje situacije kada manje količine alkohola ili opojnih sredstava mogu dovesti do stanja opijenosti kod pojedinih ljudi (npr. zbog različite reakcije ljudi na alkohol usljed bolesti, poremećaja metabolizma i sl.). U takvim situacijama, ukoliko osoba nije svjesna stanja svog organizma usljed

¹¹ Kokolj, M. (1981), *Actiones liberae in causa – Krivična odgovornost privremeno neuračunljivih lica*, Prva književna komuna, Mostar.

kojeg može doći do opijenosti i pri unosu malih količina opojnih sredstava, ne možemo govoriti o samoskrivljenoj neuračunljivosti.

Prvi faktor za postojanje instituta samoskrivljene neuračunljivosti jeste „svojevoljno stavljanje“ u opijeno stanje koje se može pripisati umišljaju ili nehatu. Drugi faktor za postojanje tog instituta jeste da je usljed takvog stanja učinjeno krivično djelo u odnosu na koje kod učinitelja postoji krivnja.

Vezano za naprijed navedeno, u krivičnopravnoj literaturi se javlja više shvatanja. Prema prvom, krivična odgovornost u vidu instituta *actiones liberae in causa* postoji kad je kod učinitelja u stadiju prije opijanja postojao umišljaj u odnosu na prouzrokovanu posljedicu nakon opijanja, odnosno u stadiju opijenosti. Prema drugom shvatanju, krivična odgovornost postoji kada je kod učinitelja alternativno postojao umišljaj ili nehat u stadiju prije opijanja u odnosu na posljedicu prouzrokovanu u stadiju nakon opijanja, odnosno u stadiju opijenosti.¹²

Krivična odgovornost postoji, kako za umišljajnu tako i za nehatno samoskrivljenu neuračunljivost, s tim što se generalno za krivična djela počinjena sa umišljajem uvijek krivično odgovara, a za nehatna krivična djela samo onda kada zakon propisuje krivičnu odgovornost i za nehat. Umišljajna samoskrivljena neuračunljivost postoji kada učinitelj sebe umišljajno dovede u stanje neuračunljivosti, da bi u takvom stanju izvršio krivično djelo u odnosu na koje kod njega postoji umišljaj, odnosno on je svjestan toga da u stanju neuračunljivosti može izvršiti krivično djelo, i to hoće, ili na to pristaje. Kada je riječ o nehatnoj samoskrivljenoj uračunljivosti, učinilac sebe dovodi u stanje neuračunljivosti sa umišljajem ili iz nehata, a u odnosu na krivično djelo koje je kasnije učinio kod njega postoji nehat. Ako se radi o svjesnom nehatu, on je svjestan da postoji mogućnost da u takvom stanju izvrši krivično djelo, ali drži da do toga neće doći, a ako je riječ o nesvjesnom nehatu u datom slučaju kod učinitelja krivičnog djela nisu izraženi ni element svijesti ni element volje, pa on nije svjestan da u stanju neuračunljivosti može da izvrši krivično djelo, niti to želi. Njegova krivica se u slučaju

¹² Jovanović, Lj. (1965), *Krivičnopravni tretman delinkvenata alkoholičara u savremenom zakonodavstvu*, Beograd.

nesvjesnog nehata zasniva na dužnosti i mogućnosti da predvidi posljedicu.¹³

U vezi sa krivičnim djelima protiv sigurnosti javnog saobraćaja, bitno je naglasiti da naš zakon propisuje krivičnu odgovornost, kako za umišljajno počinjenje krivičnog djela, tako i za nehatno. Neki inostrani krivični zakoni kvalificiraju termin opijanje kao zasebno krivično djelo. U tom slučaju je inkriminirana sama radnja opijanja, pa možemo govoriti samo o odnosu učinitelja prema opijenosti kao posljedici radnje opijanja, a ne i prema posljedici koja nastaje prouzrokovanjem neke druge posljedice koja ima obilježja krivičnog djela, a koja se javlja kao produkt neuračunljivog stanja usljed opijenosti (omamljenosti). Iz navedenog može se zaključiti da kod takvih krivičnih djela postoji posljedica na bazi prouzrokovanja.

4. Samoskrivljena neuračunljivost u korelaciji sa krivičnim djelom ugrožavanja javnog prometa zbog omamljenosti

Krivično djelo ugrožavanja javnog prometa zbog omamljenosti propisano je kao poseban oblik krivičnog djela ugrožavanja javnog prometa. Upravo njegovo izdvajanje u posebno krivično djelo ukazuje na povećan broj učesnika u saobraćaju pod dejstvom alkohola i omamljujućih sredstava, kao i na povećan broj saobraćajnih nesreća pod njihovim uticajem, što predstavlja radnju krivičnog djela.

Interesantno problematsko pitanje vezano za krivičnu odgovornost javlja se upravo kod krivičnih djela ugrožavanja javnog prometa zbog omamljenosti, s obzirom na to da pojedini autori osporavaju mogućnost namjernog počinjenja tog vida krivičnih djela. Naime, ako se prihvati mogućnost počinjenja djela sa neizravnom namjerom kao životno moguća, makar i u rijetkim situacijama, ostaje problem razgraničenja svjesnog nehata od neizravne namjere. Tvrdi se: da je to tipično nehatno djelo, koje nije moguće počinuti namjerno, jer ako se dokaže namjera, kojom mora biti obuhvaćena i posljedica, onda je riječ o nekom drugom djelu, najčešće protiv života i tijela, te da namjera nije moguća

¹³ Stojanović, Z. (2011), *Krivično pravo – opšti deo*, Beograd.

i zbog toga što bi namjerno izazivanje prometne nesreće, čak i kad bi se radilo i o značajnom nesrazmjeru između vrste i kategorije vozila, podrazumijevalo mogućnost vlastitog stradavanja, na šta niko razuman i ne pristaje, a kamoli želi, osim ako nema suicidalne namjere, a što je opet nešto bitno drugo.¹⁴

Krivično djelo ugrožavanja javnog prometa zbog omamljenosti može se učiniti ili iz umišljaja ili iz nehata. U teoriji i praksi prihvaćeno je stanovište da se najčešće radi o eventualnom umišljaju.¹⁵ S druge strane, kad je riječ o nehata, uglavnom se javlja svjesni nehat.¹⁶ Teško je utvrditi razliku između ta dva instituta krivične odgovornosti. U praksi je prihvaćena tzv. Frankova formula. Rajnhard Frank postavio je pravila za razgraničenje te dvije krivičnopravne situacije u vidu formule koja glasi: potrebno je da sud uzme u obzir sve okolnosti koje su postojale kod učinjenja djela, pa da s obzirom na njih postavi pitanje da li bi se učinitelj djela uzdržao od preduzimanja radnje da je bio siguran da će posljedica nastupiti. Ako se na osnovu postojećih okolnosti zaključi da se učinitelj ne bi uzdržao od učinjenja radnje čak i da je bio siguran da će posljedica nastupiti, onda postoji eventualni umišljaj. Ali ako se ustanovi da bi se on uzdržao od učinjenja radnje da je bio siguran da će posljedica neizostavno nastupiti – onda će postojati svjesni nehat. U slučaju da postoji sumnja u pogledu pristajanja na posljedicu uzima se da postoji svjesni nehat po principu *in dubio pro reo* (u sumnji blaže za osumnjičenog).

Ono što je zajedničko i jednom i drugom institutu (kako eventualnom umišljaju tako i svjesnom nehata) jeste svjesnost o mogućnosti nastupanja posljedice. Međutim, to stanje svjesnosti izuzetno je narušeno upotrebom omamljujućih sredstava. S obzirom na to da se radi o sredstvima koje čovjek sam uzima i pri tome se sam stavlja u neura-

¹⁴ Mršić, Ž., Orehovec, P. (2010), Prometna kaznena djela, pregledni znanstveni rad, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, Zagreb, vol. 17, br. 2/2010, str. 641–657.

¹⁵ Eventualni umišljaj postoji onda kada je učinitelj bio svjestan da usljed njegovog činjenja, odnosno nečinjenja može nastupiti zabranjena posljedica, pa je pristao na njeno nastupanje.

¹⁶ Svjesni nehat postoji onda kada je učinitelj bio svjestan da zabranjena posljedica može nastupiti, ali je olako držao da ona neće nastupiti ili da će je moći otkloniti.

čunljivo stanje, a svjestan je posljedica stavljanja u takvo stanje, onda ne možemo isključiti i njegovu krivičnu odgovornost ukoliko usljed takvog stanja počini krivično djelo.

„Ako je kod krivičnog djela – ugrožavanje javnog prometa usljed omamljenosti, optuženi u vrijeme upotrebe alkohola, koji ga je doveo u stanje neuračunljivosti, znao ili je morao znati da će upravljati vozilom, pa je u takvom stanju poduzeo vožnju i prouzrokovao saobraćajnu nezgodu sa posljedicama, onda se pitanje njegove krivične odgovornosti može jedino utvrđivati po pravilu odgovornosti za tzv. *actiones liberae in causa* iz člana 13, stav 3 KZ FBiH, što znači da sud mora utvrđivati da li je krivično djelo koje je optuženi učinio bilo obuhvaćeno njegovim umišljajem ili je u odnosu na to djelo kod njega postojao nehat prije nego što se upotrebom alkohola doveo u stanje neuračunljivosti.“¹⁷

Radi se o specifičnoj vrsti krivičnih djela gdje se krivnja počinitelja djela ne ocjenjuje *tempore criminis* (u vrijeme izvršenja krivičnog djela), već *ante delictum*, prije učinjenja krivičnog djela. Kao što se iz prethodne presude može zaključiti, krivična odgovornost se ne ocjenjuje na osnovu odnosa učinitelja prema mogućem učinjenju krivičnog djela prije sjedanja za volan u opijenom stanju, nego prema odnosu učinitelja prije dovođenja u stanje neuračunljivosti opijanjem, a ukoliko je znao ili morao znati da će nakon toga upravljati motornim vozilom.

Ponašanje osoba u stanju omamljenosti je potencijalno kriminogeno iz razloga što omamljujuća sredstva suzbijaju kortikalne inhibitorne impulse, koji regulišu socijalno prihvatljivo ponašanje te mogu izazvati određeno individualno reagovanje zavisno od strukture ličnosti, kao što su impulsivnost, drskost, agresivnost, bezobzirnost, pohotljivost, a posebno je opasno kada se „otkoče“ osobe sa poremećajima ličnosti (antisocijalne, agresivne, seksualno poremećene osobe). Uračunljivost takvih osoba „mjeri se“ u trenutku izvršenja krivičnog djela izračunavanjem alkoholemije *tempore criminis* u saradnji specijalista sudske psihijatrije i sudske medicine koji su kompetentni da ocijene stepen uračunljivosti koji se ogleda u vidu sposobnosti za bezbjednu vožnju.

Sud u svakom konkretnom slučaju zahtijeva da se vještačenjem utvrdi kolika je bila alkoholemija ili vrijednost drugih opijata u krvi u

¹⁷ Rješenje Vrhovnog suda FBiH, br. K-374/99 od 5. 12. 2000.

vrijeme predmetnog događaja, te kako je postojeće stanje omamljenosti uticalo na ponašanje osobe – uračunljivost, sposobnost za bezbjednu vožnju. Pri tome se javljaju česte greške u vještačenju, kao što su: 1. šabloniziranje – dobijeni rezultati nikad nemaju karakter apsolutne tačnosti, jer se ne radi o matematičkom, već složenom biološkom procesu, uslovljenom velikim brojem različitih faktora koje je teško sve procijeniti i inkorporirati prilikom izračunavanja; 2. izjava neuropsihijatra epileptologa („vi specijalisti sudske medicine imate svoje formule, a mi u psihijatriji imamo druge formule“); 3. neregistrovanje vremena i vrijednosti koncentracije alkohola i droga – kod alkotestiranja i testova na drogu; 4. kasno uzimanje uzoraka – krvi i mokraće; 5. uzimanje samo jednog uzorka; 6. tehničke greške – neadekvatno uzimanje (dezinfekcija alkoholom), obilježavanje, čuvanje (van frižidera) i analiza (treba GH).¹⁸

Kada je riječ o privremenoj duševnoj poremećenosti u vidu omamljenosti koja dovodi do stanja neuračunljivosti usljed kojeg je izvršeno krivično djelo treba razlikovati obično pijanstvo, sporadičnu upotrebu droga ili druge okolnosti od zavisnika kod kojih je uzimanje alkohola ili droge fenomen stalnog poremećaja.

U praksi se u vezi sa navedenim javlja pitanje: da li je zavisnost od droga trajno ili privremeno duševno oboljenje? U medicinskoj praksi trajnost, odnosno privremenost, određuje uspjeh terapije i uspostavljanje i trajanje apstinencije, dok u pravnoj praksi treba razmisliti o dopuni i preformulaciji pravnih odrednica mentalnih poremećaja i izdvajanju bolesti zavisnosti kao posebne kategorije.

Sagledavanje uračunljivosti vrši se na taj način što se:

- izvrši detaljna procjena ličnosti i njenih premorbidnih karakteristika;
- sagledaju porodični i socijalni momenti;
- utvrdi da li se radi o zavisniku, koju vrstu psihoaktivne supstance je koristio i kakva je evolucija bolesti u konkretnom slučaju;

¹⁸ Marković, M. (2010), Međunarodni naučni skup *Sinergija*, Univerzitet Sinergija, Bijeljina, str. 223–226.

- utvrdi u kojoj fazi bolesti se izvršilac nalazio u vrijeme izvršenja krivičnog djela, kao i način i okolnosti njegovog izvršenja.

Pod dejstvom psihoaktivne supstance, uzimajući u procjenu vrstu supstance, uzetu dozu, vrijeme uzimanja u odnosu na vrijeme izvršenja djela, psihičku i tjelesnu konstituciju izvršioca, uračunljivost može biti umanjena, nekada do neuračunljivosti (kompromitovani i intelektualni, te voljno-motivacioni procesi), pa se u tom slučaju vrši individualna obrada i procjena. U vrijeme razvoja simptoma apstinencijalnog sindroma dominira poremećaj u sferi voljnih procesa, žudnja za narkotikom i prekid teških simptoma apstinencijalnog sindroma nameće oblike ponašanja koji negativno utiču na procese rasuđivanja, tj. shvatanje onoga što se čini, te se kao produkt toga može pojaviti bitno smanjena uračunljivost ili neuračunljivost.

Kod faze postojanja psihičke zavisnosti u dužem vremenskom periodu nakon uspostavljene apstinencije (produženi apstinencijalni sindrom) – uračunljivost je očuvana ili smanjena, ali ne u bitnom stepenu.¹⁹

Kod krivičnih djela ugrožavanja javnog prometa zbog omamljenosti odgovarajućim vještačenjem nije potrebno utvrđivanje stepena uračunljivosti izvršioca u vrijeme izvršenja krivičnog dela, već samo stepena alkoholisanosti.

Takođe, ukoliko učinitelj krivičnog djela ugrožavanja javnog saobraćaja, u vrijeme upotrebe alkohola ili drugih omamljujućih sredstava, nije znao niti mogao znati da će kasnije doći u situaciju da upravlja vozilom, potrebno je odgovarajućim vještačenjem utvrditi stepen njegove uračunljivosti u vrijeme izvršenja dela, jer je to od značaja za ocjenu stepena krivične odgovornosti, a time i za izbor vrste i visine krivične sankcije. U pogledu krivične odgovornosti učinitelji krivičnih djela ugrožavanja javnog prometa počinjenih usljed dejstva omamljujućih sredstava izjednačavaju se sa uračunljivim izvršiocom krivičnog djela, ne samo kada su u vrijeme izvršenja tih krivičnih djela bili neuračunljivi, nego i kada su bili u stanju bitno smanjene uračunljivosti, jer logičko tumačenje zakonskih odredbi upućuje na to da se i prema

¹⁹ Arsenijević, V. (2012), *Sudsko-psihijatrijski aspekt mentalnih poremećaja i poremećaja ponašanja usled upotrebe droge*, Paraćin.

takvim učiniteljima, u tim situacijama, treba odnositi kao prema potpuno uračunljivim učiniocima krivičnog djela. Radi toga utvrđeno stanje bitno smanjene uračunljivosti u vrijeme izvršenja tog krivičnog djela ne može predstavljati olakšavajuću okolnost, odnosno osnov za blaže kažnjavanje.

Međutim, to nije slučaj u situacijama kada učinitelj krivičnog djela u vrijeme upotrebe alkohola, droge ili drugih omamljujućih sredstava ne zna, niti je mogao da zna da će poslije toga upravljati vozilom. U takvim slučajevima nužno je odrediti odgovarajuće vještačenje u pravcu utvrđivanja uračunljivosti učinitelja krivičnog djela u vrijeme njegovog izvršenja, od čijeg rezultata zavisi krivična odgovornost toga učinitelja. Ako se utvrdi da je on u to vrijeme (vrijeme preduzimanja radnje izvršenja krivičnog djela) bio bitno smanjeno uračunljiv usljed uzimanja omamljujućih sredstava, onda takav stepen uračunljivosti predstavlja fakultativni odnos za blaže kažnjavanje i može se uzeti kao olakšavajuća okolnost.²⁰

5. Tretman počinitelja krivičnih djela protiv sigurnosti javnog prometa počinjenih u stanju samoskrvljene neuračunljivosti

Krivične sankcije su zakonom određene mjere društvenog reagiranja protiv učinitelja krivičnog djela koje primjenjuju državni organi u cilju zaštite društva, odnosno najznačajnijih društvenih dobara i vrijednosti od svih oblika i vidova kriminaliteta.²¹ Jedan od vidova kriminaliteta je i saobraćajni kriminalitet, koji na sebi svojstven način značajno narušava društvena dobra i vrijednosti, poput života i zdravlja ljudi, kao i imovine, te ostalih materijalnih dobara. S ciljem suzbijanja tog kriminaliteta propisuju se određene krivičnopravne sankcije za njegovo počinjenje, kojima se nastoji ne samo represivno nego i preventivno

²⁰ Podaci preuzeti sa www.sirius.rs, sudska praksa: „Učinioci krivičnog dela ugrožavanja javnog saobraćaja, koji se upotrebom alkohola ili na drugi način doveo u stanje bitno umanjene uračunljivosti, a to delo je bilo obuhvaćeno njegovim umišljajem ili nehatom – takvo stanje se NE može uzeti kao olakšavajuća okolnost prilikom odmeravanja kazne.“

²¹ Petrović, B., Jovašević, D., *op. cit.* (4), str. 275.

djelovati u smislu uticaja na svijest društvenih bića o negativnim posljedicama koje ta vrsta kriminaliteta izaziva, tako da je potrebno kazniti počinitelje tih krivičnih djela.

Savremeno krivično zakonodavstvo poznaje više vrsta krivičnih sankcija zavisno od sadržine, prirode i karaktera dejstva. Sve zajedno predstavljaju sistem krivičnih sankcija u zakonodavstvu jedne zemlje, a svaka pojedinačno predstavlja posebnu mjeru društvene reakcije za borbu protiv kriminaliteta. U našem pozitivnom krivičnom zakonodavstvu propisane su slijedeće krivične sankcije: kazne, mjere upozorenja, mjere sigurnosti (bezbjednosti) i odgojne mjere.

Kao što je već naglašeno, krivično odgovoran je učinitelj krivičnog djela koji upotrebom alkohola, droga ili na drugi način dovede sebe u stanje u kome nije mogao shvatiti značaj svog djela ili upravljati svojim postupcima ako je prije nego što se doveo u to stanje djelo bilo obuhvaćeno njegovim umišljajem ili je u odnosu na krivično djelo kod njega postojao nehat, a zakon za takvo djelo predviđa krivičnu odgovornost i za nehat. Dakle, krivična odgovornost postoji, kako za umišljajnu tako i za nehatno samoskrivljenu neuračunljivost, s tim što se generalno za krivična djela počinjena s umišljajem uvijek krivično odgovara, a za nehatna krivična djela samo onda kada zakon propisuje krivičnu odgovornost i za nehat.

Kada govorimo o krivičnim djelima protiv sigurnosti javnog prometa, odnosno prvenstveno o osnovnom obliku krivičnog djela (ugrožavanje javnog prometa), bitno je istaći da su to privilegovana krivična djela jer ih u pravilu najčešće vrše ljudi iz nehata, u kojima i oni stradaju, pa čak i članovi njihovih porodica. Imajući to u vidu, zakon je predvidio i mogućnost primjene olakšavajućih okolnosti za ta krivična djela. Jedno od specifičnosti tih krivičnih djela je upravo oslobađanje od kazne, kao i izricanje mjera bezbjednosti.

Za samo razmatranje krivičnih djela iz oblasti saobraćaja od značaja je sigurnosna mjera – zabrana upravljanja motornim vozilom. Pored pomenute mjere sigurnosti, učinitelju krivičnog djela koji je krivično djelo učinio pod odlučujućim dejstvom ovisnosti od alkohola ili opojnih droga, ako postoji opasnost da će zbog te ovisnosti i ubuduće činiti

krivična djela, može se izreći i mjera obaveznog liječenja od ovisnosti.²²

Da bi se izrekla ta mjera sigurnosti potrebno je da su kumulativno ispunjeni slijedeći uslovi:

- krivično djelo treba da bude učinjeno pod odlučujućim djelovanjem ovisnosti od alkohola ili opojnih droga;
- treba da postoji opasnost da će učinitelj krivičnog djela usljed postojanja te ovisnosti i ubuduće činiti krivična djela;
- ta mjera sigurnosti ima suplementaran karakter pa se izriče samo ako je učinitelju izrečena kazna zatvora, rad za opće dobro na slobodi ili uvjetna osuda.

Izricanje mjere obaveznog liječenja od ovisnosti ima fakultativni karakter. Zavisnici od PAS-a²³ bi trebali biti izdvojeni od ostalih kategorija mentalno abnormalnih delinkvenata jer predstavljaju specifičnu sociopatološku pojavu, te smješteni u hospitalnim uslovima – u zdravstvenoj ili penalnoj ustanovi, ako penalna ustanova ima uslove za ostvarivanje hospitalnog tretmana, ili na slobodi u psihijatrijskim ustanovama, posebno onim koje imaju timove i službe za liječenje bolesti zavisnosti.

Realizacija mjere bezbjednosti obaveznog liječenja od ovisnosti u praksi bi se trebala vršiti na slijedeći način:

- kada se izvršiocu djela odredi kazna, mjera bezbjednosti se realizuje u zdravstvenoj ustanovi, a nakon prestanka razloga za liječenjem izvršilac djela može biti upućen na njeno izdržavanje u penalnu ustanovu;
- može biti predložena i mjera liječenja na slobodi;
- mjera bezbjednosti se može izreći i kada je izrečena uslovna osuda;

²² Sandić, K. (1990), *Mjera bezbjednosti obaveznog liječenja alkoholičara i narkomana iz čl. 65 KZ SFRJ*, Beograd.

²³ PAS (skr.) – psihoaktivne supstance – hemijske tvari koje mijenjaju moždanu funkciju, što rezultira privremenom promjenom percepcije, raspoloženja, svijesti ili ponašanja.

- moguće je preinačenje mjera (iz ustanove na slobodu i obrnuto) u zavisnosti od toka liječenja i psihičkog stanja delinkventa.²⁴

Međutim, u zakonodavstvu se javlja nesklad između obligatornosti u naslovu mjere i fakultativnosti njenog izricanja, a to se pravda raznim obrazloženjima, od kojih je najprihvatljivije ono koje se tiče nedostatka ustanova za liječenje.²⁵

Psihosocijalni pristup počiniteljima prekršajnih i kaznenih djela u prometu ističe važnost regulacije psiholoških mehanizama procjenjivanja opasnosti, odnosno prihvaćanja rizika, osvješćivanja i samoprocjene subjektivnih faktora koji su rizični za sigurnu vožnju, važnost saradnje i komunikacije s drugim učesnicima u prometu, razvoj pozitivnih stavova i motivacije u odnosu prema prometnoj sigurnosti, te stjecanja uvida u vlastito ponašanje i suočavanja sa posljedicama lošeg ponašanja u prometu. Teorijske podloge psihosocijalnog pristupa temelje se na klasičnom modelu i teoriji percepcije objektivnog i subjektivnog rizika u prometu, te motivacijskim teorijama koje se primjenjuju na ponašanje vozača i savremenim pristupima sigurne vožnje. Sa svakom ljudskom aktivnošću, pa tako i sa sudjelovanjem u prometu povezan je određeni rizik, odnosno vjerovatnost nastanka štetne posljedice i težine moguće štetne posljedice. Mnoga istraživanja u prometnoj psihologiji odnosila su se na faktore koji smanjuju doživljaj subjektivnog rizika kod vozača i na taj način povećavaju rizik od neželjenih događaja u prometu.²⁶

Istražena je većina faktora koji mogu smanjiti doživljaj subjektivnog rizika kod vozača, a jedan od najvažnijih je i uticaj psihoaktivnih supstanci. Istim istraživanjem došlo se do rezultata koji ukazuju na to da čak jedna petina lijekova negativno utiče na tjelesne i psihičke spo-

²⁴ Arsenijević, V., *op. cit.* (19), str. 23.

²⁵ Petrović, B. (2002), Mjera sigurnosti obavezno liječenje narkomana i alkoholičara prema Krivičnom zakonu FBiH, *Pravo i pravda*, časopis za pravnu teoriju i praksu, Sarajevo.

²⁶ Mikuš, Lj., Franjić, Ž. (2010), Program psihosocijalnog tretmana počinitelja prekršajnih i kaznenih djela iz prometa, pregledni znanstveni rad, Hrvatsko psihološko društvo i Ministarstvo pravosuđa, Zagreb.

sobnosti vozača.²⁷ U društvu je zastupljen određen edukativni nivo o štetnosti opojnih droga s obzirom na to da su one ilegalne. Takođe, svakodnevno se radi na tome da se podigne svijest i nivo educiranosti pripadnika društvene zajednice o štetnim posljedicama konzumiranja alkohola, te dovođenja, kako alkohola tako i opojnih droga, u korelaciju sa sigurnim odvijanjem javnog prometa i povećanjem svijesti i educiranosti i o tom fenomenu. Međutim, nepoznavanje štetnog djelovanja lijekova je u praksi još uvijek dosta zastupljeno, iako je teorijski dobro istraženo. Jačom edukacijom utiče se i na prevenciju u smislu uticanja na čovjeka, kao osnovnog subjektivnog faktora rizika kod saobraćajnih nesreća, i mogućnosti stavljanja u stanje neuračunljivosti usljed kojeg nije moguće biti svjestan posljedice koju to može proizvesti, a koja veoma često može biti kvalifikovana i kao posljedica krivičnog djela.

6. Zaključak

Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije, u svijetu godišnje umire 1.200.000 ljudi od posljedica nesreća samo u cestovnom prometu, dok se u prometnim nesrećama ozlijedi više od 5.000.000 ljudi. To znači da od posljedica saobraćajnih nesreća svake tri sekunde umire po jedan čovjek, te da je u svakoj sekundi najmanje jedna osoba teško ozlijeđena. Prosječno svakodnevno u prometu na svim cestama svijeta život izgubi više od 3.300 ljudi, a 66.000 ljudi bude teže ozlijeđeno. Ocjenjuje se da je danas u svijetu više od 30 milijuna invalidnih osoba zbog posljedica saobraćajnih nesreća. Saobraćajne nesreće dosežu razmjere najtežih epidemija i na vrhu su među uzrocima smrti i teških ozljeda.²⁸ U Kantonu Sarajevo u 2012. godini zabilježeno je 26.000 saobraćajnih nesreća, a ukupan broj smanjen je za 12% u odnosu na prethodnu godinu.²⁹ U obimnim istraživanjima, čiji su rezultati objavljeni 1975. godine, autori koji su istraživali najznačajnije faktore

²⁷ Vallet, M. (2001), *Factor Influencing Driving Performance*, Kluwer Academic Publishers.

²⁸ Bilban, M. (1998), *Cestovne prometne nesreće u Republici Sloveniji, razlike među spolovima prouzročitelja, Policija i sigurnost*, MUP RH, Zagreb.

²⁹ Podaci MUP-a Kantona Sarajevo, preuzeto sa www.mup.ks.gov.ba.

saobraćajnih nesreća došli su do određenih zaključaka vezanih za crte ličnosti saobraćajnih prestupnika. Tako je konstatovano da su njihove opće intelektualne sposobnosti prosječne, te da ih karakteriše slabija sposobnost predviđanja ponašanja drugih. Ako uzmemo, uz to, u obzir da je upotreba omamljujućih sredstava drugi po brojnosti uzročnik saobraćajnih nesreća, odmah iza neprilagođene brzine, možemo zaključiti da ona u korelaciji sa osobinama ličnosti saobraćajnih prestupnika može biti pogubna. Ono što je karakteristično za saobraćajne prestupnike koji prestupe vrše usljed dejstva omamljujućih sredstava jeste da oni sami sebe dovode u stanje smanjenih psihomotornih sposobnosti organizma, koje utiče na umanjenu brzinu reagiranja pri mogućoj opasnosti i nepoštivanje saobraćajnih propisa, te samim tim možemo zaključiti da se pod njihovim dejstvom vozači nalaze u stanju bitno smanjene uračunljivosti ili pak neuračunljivosti, a u koje su se sami svojevolumeno svjesno doveli. Naravno, shodno navedenom, postavlja se pitanje da li su oni, kao neuračunljivi u trenutku izvršenja krivičnog djela, krivično odgovorni, s obzirom na to da su osnovni elementi krivične odgovornosti uračunljivost i krivnja? Pravilno je da učinitelj nije krivično odgovoran ako je u vrijeme preduzimanja radnje učinjenja krivičnog djela bio neuračunljiv. Međutim, od tog pravila postoji izuzetak kada se učinitelj sam stavi u stanje neuračunljivosti pa učini krivično djelo. U takvom slučaju učinitelj je odgovoran iako je djelo učinio u neuračunljivom stanju, pod uslovom da se sam stavio u takvo stanje upotrebom alkohola, opojnih droga ili na drugi način, ako je u vrijeme dovođenja u takvo stanje njegovo djelo bilo obuhvaćeno umišljajem ili nehatom. Taj izuzetak se naziva samoskrivljena neuračunljivost ili *actiones liberea in causa*.³⁰ Za razliku od ostalih krivičnih djela, gdje je psihički odnos učitelja prema djelu istovremen sa radnjom izvršenja djela, kod krivičnih djela ugrožavanja javnog prometa zbog omamljenosti psihički odnos prethodi radnji izvršenja djela, tj. procjenjuje se kakav je on bio u vrijeme kada se učinitelj krivičnog djela stavljao u privremeno neuračunljivo stanje, u kojem kasnije vrši djelo, a ne u vrijeme preduzimanja radnje izvršenja krivičnog djela. Shodno tome, a kada je učinitelj krivičnog djela bio uračunljiv u vrijeme dovođenja u privremeno neuračunljivo stanje

³⁰ Bačić, F. (1986), *Krivično pravo – opći dio*, Zagreb.

i kada je kod njega u to vrijeme krivično djelo obuhvaćeno njegovim umišljajem, ili je u odnosu na njega postupao sa nehatom, nije potrebno vještačenje u pravcu utvrđivanja njegove uračunljivosti u vrijeme preduzimanja radnje izvršenja tog krivičnog djela. Učinitelji tih krivičnih djela izjednačeni su sa uračunljivim izvršiocima krivičnih djela i u pogledu kažnjavanja, odnosno procjene stepena krivične odgovornosti, kao okolnosti značajne za odmjeravanje kazne, a ta procjena se i u tim slučajevima vrši prema stepenu njihove uračunljivosti, u vrijeme stavljanja u stanje privremene neuračunljivosti, odnosno bitno smanjene uračunljivosti, a ne u vrijeme izvršenja radnje krivičnog djela.

Literatura

- Arsenijević, V., 2012, *Sudsko-psihijatrijski aspekt mentalnih poremećaja i poremećaja ponašanja usled upotrebe droge*, Paraćin.
- Bačić, F., 1986, *Krivično pravo – opći dio*, Zagreb.
- Bilban, M., 1998, Cestovne prometne nesreće u Republici Sloveniji, razlike među spolovima prouzročitelja, *Policija i sigurnost*, MUP RH, Zagreb.
- Hodžić, S., 1991, Neki problemi krivične odgovornosti, *Pravna misao*, 5–6.
- Jevtić, D., 1960, *Sudska psihopatologija*, Beograd.
- Jevtić, D., 1953, *O uračunljivosti sa sudsko-psihijatrijskog gledišta*, Naučna knjiga, Beograd.
- Jovanović, Lj., 1965, *Krivičnopravni tretman delinkvenata alkoholičara u savremenom zakonodavstvu*, Beograd.
- Kokolj, M., 1981, *Actiones liberae in causa – Krivična odgovornost privremeno neuračunljivih lica*, Prva književna komuna, Mostar.
- Mršić, Ž., Orehovec, P., 2010, Prometna kaznena djela, pregledni znanstveni rad.
- Petrović, B., 2002, Mjera sigurnosti obavezno liječenje narkomana i alkoholičara prema Krivičnom zakonu FBiH, *Pravo i pravda*, časopis za pravnu teoriju i praksu.

- Petrović, B., Jovašević, D., 2005, *Krivično/kazneno pravo Bosne i Hercegovine – opći dio*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo.
- Pešić, V., 1956, O primjeni psihologije u krivičnoj teoriji i praksi, *Pravni život*, Beograd.
14. Sandić, K., 1990, *Mjera bezbjednosti obaveznog liječenja alkoholičara i narkomana iz čl. 65 KZ SFRJ*, Beograd.
- Srzentić, Stajić, Lazarević, 1978, *Krivično pravo SFRJ, Opšti deo*, Savremena administracija, Beograd.
- Stojanović, S., 1985, *Ublažavanje kazne u SFRJ*, Naučna knjiga, Beograd.
- Stojanović, Z., 2011, *Krivično pravo – opšti deo*, Beograd.
- „Alkoholizam“, Međunarodni naučni skup Sinergija, Univerzitet Sinergija, Bijeljina.
- Rješenje Vrhovnog suda FBiH, br. K-374/99 od 5. 12. 2000.
- Krivični zakon Federacije BiH (*Sl. novine FBiH*, br. 36/03 od 29. 7. 2003).
- Krivični zakon Brčko distrikta (*Službeni glasnik BD BiH*, br. 10/03 od 28. 5. 2003).
- Zakon o krivičnom postupku FBiH (*Sl. novine FBiH*, br. 35/03, 37/03, 56/03).
- Zakon o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima u BiH (*Službene novine BiH*, br. 6/06 od 31. 1. 2006).
- Statistički podaci MUP-a Kantona Sarajevo.

INSTITUTE ACTIONES LIBEREA IN CAUSA REGARDING THE CRIMINAL OFFENSE OF ENDANGERING PUBLIC TRANSPORT DUE TO DIZZINESS

ABSTRACT: Voluntary intoxication (rom. actions liberae in causa) is a special institute substantive criminal law and indicates the action of a free decision, but not free to perpetrate, and represents an exception to the rules of the lack of criminal responsibility because of the lack

of the element of accountability. This institute is very often occurs in the crimes of endangering public transportation due to stupor, because these acts are mostly committed in a state of mental incompetence or significantly reduced mental capacity due to the effects of alcohol, narcotics, drugs and other psychotropic substances similar effects, which are in great cases occur as a criminogenic factor of traffic accidents. The aforementioned criminogenic factors are rarely introduced into the human body in a state of delusion or through coercion. Specifically, a person is most substances knowingly consumed, and thus becomes unreliable potential perpetrator. Therefore, the legal theory and practice took the view that it takes such a perpetrator and sanctioned accordingly negative consequence that it life, health or property by large scale challenges, and the way that his mental capacity, and awareness of the possibility of committing the crime of “measures” at the moment of consumption of alcohol and other controlled substances that have a negative effect on psychomotor ability of the organism, and therefore to a safe ride. Considering the fact that criminal responsibility is one of the main institutes of substantive law, given that the same is the condition for the very existence of the crime, the author of this review within the scientific article analyzes in detail the concept of voluntary intoxication in criminal law, and in particular it leads to a correlation with crime acts jeopardizing public transport because of stupor. The scientific article is based on trying to enrich legal theory scientific knowledge related to the existence and implementation of the above mentioned institutes in practice. Very important to take a legal view that any perpetrator who himself leads the wayward state exhibiting modern way of life that carries with it a certain tendency towards consumption of dangerous substances by physical and psychological well-being, can not be exempted from liability for their acts performed in this state if they carry with them an element of social dangers and unlawfulness, and if the same impair the safety and stability of the community.

The protective function of the criminal law should be most pronounced in the protection of human life, so the hypothesis that each insanity precludes the existence of a criminal offense should not be accepted as such in any criminal justice system.

KEYWORDS: *voluntary intoxication, criminal responsibility, accountability, drugs, dizziness.*